

zést, továbbította a pénzeket a magyarországi zsidó menekültek részére, valamint a lengyelországi és szlovákiai üldözött zsidókhoz. Különleges helyzetüknek köszönhetően a budapesti Vaada vezetői Európa legtájékozottabb emberei között voltak, hisz egészen pontos ismeretekkel rendelkeztek a nácik népiértő programjának hátborzongató részleteiről. Állításai szerint⁸⁹ mindezekről folyamatosan és kimerítően tájékoztatták a magyarországi zsidóság hivatalos vezetőit, akik azonban nemigen vették figyelembe ezeket az információkat. Ráadásul, noha szoros kapcsolatban álltak Magyarország konzervatív-arisztokrata vezető köreivel, nyilvánvalóan nem adták tovább azt, amiről a Vaada képviselőitől értesültek. Nem változtattak álláspontjukon, amelyet az első világháború befejezésekor kialakítottak. A Vaadától kapott tájékoztatásokat ugyanúgy fogadták, mint annak idején a *numerus clausus* törvényt, Gömbös antiszemita kitéréseit vagy akár a Darányi-kormány által előterjesztett első zsidótörvényt-tervezet 1938-ban. Vagyis nem belebonyolódni a határon kívüli zsidóság ügyeibe, következetesen együttműködni a magyar állammal, tántoríthatatlanul ragaszkodni az alkotmányossághoz, ezzel a magatartással biztosítani a magyarországi zsidóság érdekvédelmét.

Jegyzetek

1. Ernő László: „Hungary’s Jewry: A Demographic Overview, 1919–1945.” In: *HJS*. 2:158. o.
2. *Hungarian Jewry Before and After the Persecutions*. Hungarian Section of the World Jewish Congress, Bp., 1949, 15. o. Lásd még Varga László: „Zsidó bevándorlás – integráció – asszimiláció.” *Hiány*, 2, 11 (1990. június), 11–13. o.
3. 1930 és 1935 között a zsidók körében például az átlagos éves halálozási szám (6207) 21%-kal volt magasabb a születések számánál (4883), holott országosan 1931–35 között a születések száma 42%-kal haladta meg a halálozásokét. Vö. Stern Samu: *A zsidókérdés Magyarországon*. Pesti Izraelita Hitközség, Bp., 1938, 22. o. Az első világháború utáni zsidóellenes megnyilvánulásokat könyvem 1. fejezete tárgyalja.
4. Az első világháború utáni két évtizedben kb. 25 000 zsidó vándorolt ki Magyarországról. Vö. *A magyar zsidóság útja. A Magyar Cionista Szövetség állásfoglalása*. Magyar Cionista Szövetség, Bp., 1938, 8. o.
5. A magyarországi zsidóság népmozgalmi adatait részletesen közli Ernő László: „Hungarian Jewry: Settlement and Demography, 1735–38 to 1910.” In: *HJS*. 1:61–136. o., valamint ugyancsak tőle, *i. m.*, 2:137–182. o. Lásd továbbá a sokszorosított formában Budapesten 1947. február 15-től 1949 májusáig megjelent *Zsidó Világkongresszus magyarországi tagozata statisztikai osztályának közleményeit*. A két háború közötti időszak kikeresztelkedéseire nézve lásd Karády Viktor: „A magyar zsidóság helyzete az antiszemita törvények idején.” *Medvetánc*, Bp., 2–3. sz., 1985, 68–72. o. és Yehuda Don–George Magos: „The Demographic Development of Hungarian Jewry.” *Jewish Social Studies*, New York, 45, No. 3–4, nyár-ősz, 1983, 189–216. o., valamint Zeev Rotics: „Beshule hanetunim hastatistiim al hamarot hadat bekerev jehudei Hungaria beshanim 1900–1941” (Zsidó áttérések Magyarországon. Megjegy-